

УДК 330.341

Рябоволик Т. Ф.,

кандидат економічних наук, викладач кафедри
економіки, менеджменту та комерційної діяльності,
Центральноукраїнський національний технічний університет

Стан інноваційної діяльності та чинники економічного розвитку підприємств

В умовах глобалізації реалізація стратегічних завдань розвитку національної економіки, підвищення її конкурентоспроможності вимагають активізації інноваційної діяльності підприємств, організацій та зайнятих громадян на них. Занепад інноваційної діяльності, характерний для багатьох вітчизняних підприємств, несе загрози уповільнення темпів економічного розвитку і втрат будь-яких конкурентних позицій на внутрішніх і зовнішніх ринках. Актуальною є проблема формування інноваційної моделі розвитку економіки, адже саме інновації є необхідним і об'єктивним чинником конкурентоспроможного розвитку підприємства.

Між тим, ситуація в економіці швидко змінюється в умовах системної всеохоплюючої кризи і виникає потреба у здійсненні постійної діагностики, науковому вивченні провідних тенденцій інноваційного розвитку підприємств та зайнятості населення України, пошуку оптимальних управлінських рішень для забезпечення інноваційних зрушень в економіці.

Ефективність діяльності підприємства, його конкурентоспроможність у минулому, в основному, залежала від ефективності використання праці та капіталу. При переході до домінування постіндустріальних чинників змінюється і головний напрям забезпечення конкурентоспроможності як економіки в цілому, так і окремого підприємства. Він пролягає від конкретного працівника, який є генератором нових знань, до акумулювання цих знань у суспільстві і набуття ними вигляду головного домінуючого ресурсу.

У ринкових умовах, необхідною умовою розвитку виробництва, підвищення якості і кількості продукції, появи нових товарів та послуг, а також головним засобом збереження конкурентоспроможності підприємства, стають інновації. За сучасних умов господарювання актуально постає проблема нарощування темпів економічного зростання за рахунок використання інтенсивних чинників, до яких відносять і інноваційні процеси, завдяки чому забезпечується покращення основних макроекономічних показників, підвищення життєвого рівня населення у довгостроковій перспективі.

Для зростання національної економіки надзвичайно важливим є питання щодо більш інтенсивного залучення власного (державного) та іноземного капіталу, як джерела фінансування розвитку інноваційного сектору економіки України. Інвестиції та інновації дуже близькі сфері ринку, а отже, будь-яка інвестиційна тактика, яку застосовує підприємство чи держава, буде безпосередньо спрямовувати інноваційну діяльність у ту саму цільову сферу його життєдіяльності.

Стан зайнятості населення тісно пов'язаний із рівнем діяльності інноваційно активних та інноваційно неактивних підприємств у країні, зокрема, обсягами та часткою реалізованої у них продукції. Подібні дослідження в Україні Державним комітетом статистики за всіма видами економічної діяльності не проводяться, тому скористаємося статистичними дослідженнями за міжнародною методологією, які було

проведено в 2014 році. А оскільки в останні три роки (2014-2017 рр.) в країні не було сплеску розвитку економіки, а й, навпаки, поглибились кризові явища на фоні політичної нестабільності та військової агресії, тому статистичні дані є актуальними і донині.

На національному рівні інноваційна активність підприємств промисловості у 2014 році складала 16,1%, тоді як у розвинених країнах – 60-70%. В останні роки негативну динаміку демонструють обсяги інноваційних витрат у промисловості (зменшення відбулося з 14333,9 млн. грн. у 2011 р. до 9562,6 млн. грн. у 2013 р.) та обсяги реалізованої інноваційної продукції, які склали 25669,0 млн. грн. у 2014 р. при максимальному значенні за досліджуваний період 45830,2 млн. грн. у 2008 р. [1].

Серед чинників гальмування інноваційного розвитку підприємств виділяють: нестача власних коштів, обмеженість фінансування, відсутність коштів у замовника, високі кредитні ставки, великі обсяги витрат, нерозвиненість матеріально-технічної бази тощо.

Вагомою перешкодою і дестимулятором інноваційної діяльності слугують інноваційні ризики. Вони мають місце не тільки при виведенні на ринок нової продукції, а й при здійсненні технологічного оновлення виробництва, що змушує інноваторів мінімізувати витрати на технічне оснащення [4]. Водночас, зазначені перешкоди інноваційного розвитку потребують уточнення і доповнення з урахуванням гострих проблем та деформацій, притаманних сфері соціально-трудова відносин.

Наведені результати мають слугувати основою для визначення альтернатив щодо розробки загальнодержавної стратегії покращення інноваційної діяльності підприємств та зайнятих на них. Після цього, необхідно розробити більш деталізовані заходи з урахуванням доцільності впровадження диференційованої галузевої та регіональної політики державного регулювання зайнятості населення та інноваційної діяльності підприємств.

Зокрема, в цій сфері, нами виділено чинники які стримують прояв інноваційної активності персоналу підприємств, а саме:

- традиційна в Україні політика низької ціни робочої сили, якої дотримуються роботодавці: їм вигідніше найняти більшу кількість робітників за умов низької оплати праці, ніж купувати нове обладнання та вкладати кошти у навчання та перенавчання працівників, адаптуючи до інноваційних потреб підприємства і мінливого ринкового попиту;

- традиційно занижена оцінка вагомості праці інноваційного змісту на підприємствах, в організаціях, установах, успадкована з часів планової централізованої економіки, коли складна праця інженера, дослідника-винахідника оплачувалася менше, ніж праця некваліфікованого робітника;

- невіршеність питань інтелектуальної власності та захисту авторських прав у вітчизняній практиці інновацій;

- поширене формальне ставлення до укладання колективних договорів та їх виконання, що нівелює значимість вдосконалення стимулювання праці інноваторів і важливість поліпшення умов праці для результативності творчої трудової діяльності [2; 3].

У сфері інноваційного розвитку підприємств України спостерігаються стійкі негативні тенденції, які породжуються системою чинників-дестимуляторів інноваційної діяльності. Невіршеність проблем інноваційного розвитку підприємств надалі загрожує ризиками неконкурентоспроможності для суб'єктів господарювання, особливо на етапах вступу в ЄС.

Список літератури

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Рябоволик Т.Ф. Вплив інноваційної діяльності підприємств на зайнятість населення та економічний розвиток / Т.Ф. Рябоволик, Л.Д. Збаржевецька // Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. – Херсон : ХДУ, 2016. – Вип. 21-1. – С. 28-32.
3. Рябоволик Т.Ф. Розробка та реалізація стратегії регулювання зайнятості населення в інноваційному секторі національної економіки / Т.Ф. Рябоволик // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – Кіровоград : КНТУ, 2014. – Вип. 26. – С. 143-150.
4. Стадник В.В. Системне забезпечення мотивації інноваційного розвитку підприємницьких структур : [монографія] / В.В. Стадник. – Хмельницький : ХНУ, 2009. – 271 с.